UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Quarta, an iuramentu[m] illicitu[m] sit seruandum? Non.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

uerentiam denegaret? Et reſpōdet q̄ non: cū ep̄s ꝓpter tale iuramentum quod fecit, reatū periurij non contraxerit: cui etiam ſi periurus fuiſſet, tamen non liceret archidiacono vel alicui ſubiectorum ab eo diſcedere ante definitiuam ſententiam. ⁊ ideo illicituȝ fuit archidiaconi iuramentum.

tem: vt.§.ea.queſtio.ij.cap.ij.et.j.e.cap.ſi aliquid. Item iuramentum ex tempore eſt illicitum, vt ſi iuretur in.xl. niſi de pace componenda: vt.j.queſtio.v.decreuit. quod hoc verſu perpenditur: Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cur, quomodo, quando. Breuiter ergo teneas in hac queſtione q̄ ſemper iuramentū eſt ſeruādum ſi eſt licitum, licet etiam illicitum ſit ex modo iurandi: vt.j.e. ſi aliquid extra de iureiuran.ca.debitores. Jo.

a ¶ Obedientia. hec queſtio determinatur.§.xv. qō.vlt.c.vlt.§.viij.qō.iiij.c.nonne.

Quod autem. ¶ Hec.q. diuiditur in tres partes. In prima probat per.xx. capi. q̄ in malis promiſſis reſcindendum eſt iuramentum ſcilicet cum ſeruari nō poſſit ſine detrimēto ſalutis eterne. Secunda ibi. Ecce q̄ iuramenta. Tertia ibi: Sed cū his. Jo.de fan.

¶ Caſus. Hic proponit quarta queſtio, vbi queritur vtrum iuramentū illicitum ſit ſeruandum. Et reſpōdet ſi iuramentū eſt illicitum: q̄ de re illicita, ſcilȝ de faciendo peccato mortali vel veniali, non eſt ſeruandum: vt.j.ca.j. et ca.ſeq. et maxime in illo ca. in malis. ſi autem iuramentum eſt illicituȝ ex modo, q̄ incaute iurauit aliquis rem licitam ſcȝ comedere vł bibere: ſeruandū eſt cum in deteriorem exituȝ non vergat: vt.j.e.c.ſi aliqd. et §.illicitum.

b ¶ Illicita. Iuramētū ſex modis dicit̄ illicitū. ex pſona. ex re. ex fine. ex cauſa. ex tēpore. ex modo. Ex perſona dupliciter: vel ex perſona eius qui iurat, vel ex perſona eius cui iuratur. nam ſi impubes iurat, non tenet iuramentum: † vt.j.e. queſt.v.paruuli. Item ſi clericus laico iurat.j.q.v.null⁹. Ex re etiam illicitum eſt iuramentum dupliciter et ſi res ſit illicita que iurat̄, vt.j.e.in malis. et ſi res illa per quā iuratur, non ſit ſacra: vt.§.e. queſtione.j. clericum per creaturas.et.§.queſtione.j. conſidera. Ex fine illicitum eſt, vt ſi iuretur propter electum, et ante electionem: vt viij.queſtione.iij.artaldus. Ex cauſa: vt ſi ad clamorem populi iuretur: vt.j.e. vnuſquiſq̄. Ex modo eſt illicituȝ, vt ſi temere iuretur vel indiſcrete, vel p̄ter neceſſita-

Iuramentū ſex modis dr̄ il licitū. † Ad idē.ff. d iureiu. iuraſ. ſe.niſi i caſu.ff. de lib. cau.l. ulti.

obediētia[a] ab archidiacono ſibi denegari non debuit: cū etiā ſi crimīnoſum illū eſſe ꝯſtaret, ante definitiuā tamē ſentētiā (vt ſupra monſtratum eſt) nulli clericorum ſuorū ab eo liceret diſcedere: cōſtat ergo illicitum eſſe qđ archidiacon⁹ iuramento firmauit: vnde merito queritur an debeat ſeruari, vel nō?

¶ Queſtio.iiij.

Quod autē illicita[b] iuramenta ſeruari nō debeāt, in Toletano concilio.viij. legitur ī quo ſic ſtatutum eſt.

¶ Melius eſt vota ſtulte promiſſionis nō implere, q̄ crimē committere.

Si publicis ſacramentorum geſtis (qđ de⁹ auertat) a q̄buſlibet illicita vel non bona extitiſſet ꝯditio allegata que aut iugulare animā patrꝭ, aut gerere cōpelleret ſtuprum ſacratiſſime ꝟginis: nunqđ nō tolerabili[c] eſſet ſtulte ꝓmiſſionis vota reijcere, q̄ ꝑ inutiliū ꝓmiſſoꝝ cuſtodiā, exhorrēdā criminū implere menſurā?

Item Amb. de offi.lib.j.

¶ Aliquādo nō expedit ꝓmiſſum ſeruare ſacramentum.

Est etiā contra officiū[d] nonnunq̄ ꝓmiſſum ſol-

uere ſacramentū: vt Herodes qui iurauit q̄ quicquid[e] petitura eſſet, daret filie herodiadis: necē Joannis preſtauit, ne ꝓmiſſum negaret.

Item in ſermone ſancti Auguſt. epiſcopi de decollatione ſancti Joannis baptiſte, qui ſic incipit. Cum ſanctum euangelium legeretur.

¶ Pietas fuit q̄ Dauid nabal ſicut iurauerat nō occiderit.

Quod Dauid iuramētū per ſanguinis effuſionē nō impleuit, maior pietas fuit. video Dauid piū hominē ⁊ ſanctū in iurationē temerariā[f] incidiſſe: ⁊ maluiſſe nō facere qđ iurauerat, q̄ iurationē ſuā hominis fuſo ſanguine adīplere.

Item.

¶ De eodem.

Iurauit Dauid temere: ſȝ non impleuit iurationē maiori pietate duct⁹. Ecce Dauid ſanct⁹ iuramēto q̄dem adſtrictus non fudit ſanguinē hōis: ſed eū falſum iuraſſe negare q̄s poterit? De duob⁹ peccatꝭ[g] minimū elegit: ſed minus fuit illđ in cōparatione peiorꝭ. Nā per ſeipſum appēſum, magnū malū eſt falſum iurare.

Itē Iſiđ. in ſynonymis lib.ij.

¶ Turpia vota ſeruanda non ſunt.

In malis[h] ꝓmiſſis reſcinde fidem. In turpi voto

¶ Si publicis. ¶ Caſus. Aliquis iurauit interficere patrē ſuum: vel corrūpere ſanctimonialē. quare queſitū fuit in concilio Toletano vtrū tale iuramentū ſit ſeruandum. et reſpondet q̄ nō: quia tolerabilius eſt turpem promiſſionem reijcere, q̄ eaȝ adimplere.

c ¶ Non tolerabilius. nec peccat tranſgrediēdo: vt.j.e. in malis. et ca. inter. licet tūc peccauit quando iurauit. † Joan.

d ¶ Et etiā cōtra officiū .i.pietatem.

e ¶ Quicquid. in hoc generali iuramento nō intelligit̄ iuraſſe niſi qđ licite facere potuit: vt extra de iureiu. quintauallis. extra de elec. cauſam. ff. de ope. li. ſi libert⁹ et.ff. de ritu.nup.l. gn̄ali.et.ff. de iure do. ſi gn̄alis. Jo.

Quod dauid. ¶ Caſ⁹. Iuramentuȝ illicitum non eſt ſeruandū. ⁊ ti nullū hoc probat exemplo Dauid, qui iurauit interficere nabal, ⁊ tamen promiſſionem ſuam non adimpleuit. Idem etiā eſt caſus ſequentis capi. ſed additur q̄ de duobus malis eligitur minimum.

f ¶ Temerariā. iuramentum temerarium ⁊ inconſulto calore iracundie factum, non eſt ſeruandum: vt hic et ij.q.iij. preuaricator. Joan.

g Iurauit. ¶ Peccatis. i. que vident̄ peccata: † cum alterum non eſt peccatum. Jo.

h In malis. Aliud eſt in malis promiſſis: ⁊ aliud in male promiſſis. primum non eſt ſeruandum ſecundum ſic: vt.j.e.ca.proxi.

† Unde ei pnia indicit̄ ex̄.e.tit. cū q̄dā. † Non eīn iuramentuȝ eſt vinculū iniq̄tatis. .j.e.q in ter.ex̄ de iure iur.q̄ inter. to.⁊ circa hoc q̄ dic vt legi.⁊ no. extra đ homi. cū iuramento. Archi. † Id eſt q̄ ꝑ ſe ꝯſiderari pn̄t de genere pctōrum: cū in tali caſu tranſgreſſio iuram̄ē nae pctm̄ veniale ſȝ h.ſed tūc peccauit Dauid cū temere iurauit Z.

Mat. xiiij.

Si aliquid. ¶ Caſus. ¶ Oſtendit hic beda ꝙ ſi ꝗs iurat ſe interfecturum hominē, vel aliud peccatuz perpetrare: potius debet venire contra iuramentum, ꝙ̄ in aliud grauius crimen incidere. quod probat exemplo Dauid: qui licet iurauerit interficere nabal virum ſtultum ⁊ impium, tamē ad preces abigail vxoris eius cōtra ſacramentū veniens enſem reuocauit in vaginā.

a ¶ Peiorē. ſi. extra de iureiuran. ſi vero.

Iuramentū non ſēp eſt adimplendū.

a ¶ Peiorē. Item aliud exemplū poteſt poni ꝙ̄ hic ponatur, vt ſi iuraui me peccaturum venialiter: tale iuramentum nō debeo adimplere: q2 adijcerem peccatū peccato: vt. j. e. definitio. et ſi temere aliquid iuratur quod eſt licitum, adimplendum eſt. ſi tamen propter neceſſitatem non poſſuz adimplere, venialiter pecco: vt. xxv. diſt. §. criminis. in fi. ⁊ a licito iuramēto (vt dicunt quidam) papa non poteſt abſoluere: vt no. xv. q. vj. authoritatem. ſed contra eos eſt extra de iureiur. venientes. Jo. de fan.

j. Re. xxv.

Non ſolum. ¶ Caſus Si aliquis iurauit aliquid illicitū, nō dz illud adimplere: ſz e duob9 malis minus eligere debz. ſ. vt non adimpleat quod promiſit.

b ¶ Cōtagio. quātum ad perplexionem animi: vt. xiiij. diſt. neruи.

c ¶ In quo min9. quotiens enim aliquid ſine captione fieri nō poteſt, ſemper id quod minimuz eſt ſequimur: vt. ff. de regu. iur. quotiens nihil. Joannes.

Nuſquiſq̄. ¶ Ca9. ¶ Oſtēdit hic Ambro. ꝙ aliquis non debet illicitum promittere: ⁊ ſi promiſit, tolerabilius eſt promiſſum non adimplere, ꝙ̄ facere rē illicitam. Et hoc probat exemplo Herodis et iepte, qui ſepe in ſcriptura reprehenduntur eo ꝙ per promiſſionē ſuam rem illicitam impleuerunt, nam bene poterant mu

muta decretum. Qd̄ incaute vouiſti, ne facias. Impia eſt ꝓmiſſio que ſcelere adimplet.

Itē Beda in Homil. xliiij.

¶ No eſt obſeruādū iuramē tū quo malū incaute ꝓmittit.

Si aliq̄d forte nos incautius iurare cōtigerit qd̄ obſeruatum in peiorē[a] vergat exitum: libere illud ſalubriori conſilio mutandū nouerimus: ac magis inſtante neceſſitate peierandū nobis, ꝙ̄ pro vitando periurio in aliud crimē grauius eſſe diuertēdum. Deniq̄ iurauit Dauid per deū occidere Nabal virū ſtultū et impiū, atq̄ omnia que ad eum pertinebant, demoliri. ſed ad primā interceſſionē Abigail femine prudentis mox remiſit minas, reuocauit enſem in vaginā: neq̄ aliq̄d culpe ſe ꝑ tali periurio contraxiſſe doluit. Item.

¶ De duobus malis min9 eligi oportet.

Non ſolū in iurādo, ſed in omni qd̄ agim9, hec eſt moderatio ſolicit9 obſeruāda, vt ſi in talē forte lapſuz verſuti hoſtis inciderim9 inſidijs, ex quo ſine aliquo peccati cōtagio[b] ſurgere non poſſumus: illum poti9 euadēdi aditū petamus, in quo min9[c] periculi nos perpeſſuros eſſe cernimus.

Item Ambro. de officijs.

¶ Tolerabili9 ē iuramētū nō implere, ꝙ̄ qd̄ turpe eſt facere.

Nuſquiſq̄ ſimplicē ſermonē ꝓferat: vas ſuuz in ſanctificatiōe poſſideat: nec fratrē circūſcriptione inducat verborum: nihil promittat inhoneſtū[d]: aut ſi promiſerit, tolerabili9 eſt promiſſum non facere ꝙ̄ facere qd̄ turpe ſit. ſepe pleriq̄ conſtringunt ſe iuriſiurandi ſacramento: vt cum ipſi cognouerint promittendū nō fuiſſe, ſacramenti tamen contemplatione faciant quod ſpoponderunt, ſicut de Herode ſupraſcripſimus: q̄ ſaltatrici premium quod turpiter promiſit, crudeliter ſoluit. turpe eſt ꝙ regnum pro ſaltatione promittitur: crudele eſt, ꝙ mors ꝓphete pro iuriſiurādi religione datur. quanto tolerabili9 tali fuiſſet periurium ſacramento: ſi tamē periurium dici poſſit quod ebrius[e] inter vina iurauerat. quod et iuratus inter ſaltantium[f] choros promiſerat, Infertur diſco prophete caput: et hoc eſtimatum eſt fidei eſſe, quod amentie[g] fuit. Et poſt pauca de iepte[h] diſſerens. Miſerabilis, inquit, neceſſitas que ſoluitur parricidio. Meli9 eſt non vouere, ꝙ̄ vouere id quod ſibi is cui promittitur, nolit exolui. Et poſt paululum. Non ſemper igitur promiſſa ſoluenda ſunt omnia. deniq̄ ipſe domin9 (ſicut ſcriptura indicat) frequenter ſuā mutat ſententiam.

Itē ex eodē concilio Toleta.

¶ Incommutabilis de9 quādoq̄ ſua mutat ſtatuta.

Incōmutabilis de9 idē q̄ ſemper exiſtēs, deiq̄

tare voluntatem prauam, cum ipſe deus ſuam ſententiā ſepe mutet, et mutando melioret.

d ¶ Inhoneſtum. Non ſolum ergo iuramentum rei illicite non eſt ſeruandum, ſed nec etiam inhoneſte. immo ſi tendat ad inhoneſtatem, quandoq̄ non eſt ſeruādū, licet poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis eterne: vt extra de iureiuran. quēadmodum.

e ¶ Quod ebri9. Ergo promiſſio ebrij non tenet: † vt xv. q. j. ſane.

f ¶ Saltantium. Arg. ꝙ id quod ad clamorē populi ꝓmittitur, non tenet: ſi. viij. q. j. licet. et ca. ſi ergo. et extra de elec. oſi9. Item alia ratione non debuit tenere hoc iuramētum, quia ob reuerētiam hoſpitum videtur ꝓmiſiſſe: et ea que ob reuerentiam alicui promittuntur, non ligant: vt. ff. quarū rerū actio non datur. l. j. §. q̄ honorā de. ſic ergo tacitur: nitas que fit ob reuerentiam aliquorum non preiudicat: vt. ff. de fur. l. penul.

† Idē tz cum lita glo. fulgo. i conſi. lxxx. in fi. vbi dicit ꝙ ꝯtractus ei9 q̄ potationib9 ⁊ conuetatibus vł adulationibus eſt induct9 ad vendendū rē minori ꝑcio ꝙ̄ valeat: eſt ipſo iur null9 ꝑ hoc bn̄ facit. c. ſane in gl. al's. Ju. xj.

g ¶ Quod amentie. al's amicitie.

h ¶ De iepte. j. ꝑ xi. cauſa. q. v. ſi nō licet. in fin. contra. vbi dicitur ꝙ votū illud fuit a ſpiritu ſancto. Sed dicas ꝙ votum fuit iuſtum: ſed talis ſolutio fuit iniuſta. Hebrei tamen quidam reprehendūt etiam ipſum iuramentum: et dicunt quidaz ꝙ ſi equus vel aſinus ei obuiaſſet, nunquid illud obtuliſſet domino? quaſi dicat non.

Incommutabilis. ¶ Ca9. Queſitum eſt in concilio Toletano, vtrum quis poſſit venire contra iuramentum ſuum illicitum. Et reſpondet ꝙ ſic. et hoc probatur exemplo domini: qui licet ſit incommutabilis, legitur tamen ſuam ſententiam mutaſſe, et contra ſua iuramenta veniſſe. Probatur et hoc authoritate Hie. prophete dicentis: Repente loquar ⁊c. Juramenta, id eſt diſpoſitiones ſm̄ ꝙ me:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rita hominum exigebant. Sequens capi. patet.
a ¶ Sententiam. id eſt comminationem. ea que dominus dicit comminando vel commonendo bene reuocat: ſed ea que aſſerendo, dicit nō reuocat. vnde Macrobius dicit q̄ tripliciter contingit deos loqui.

nione corporis Chriſti, vno anno ſeparatur.
Neceſſe eſt. ¶ Caſus. Quidam iurauit ſe facturum aliquid inhoneſtum. vnde queſitum fuit in concilio Toletano quid eſſet de hoc faciendum. Et reſpondetur q̄ penitentiam agere debet: quia nomine domini abuſus eſt illicite iurando. et hoc ꝓbatur authoritate Exodi. Sequentia tria capit. patent. Definitio, id eſt aſſertio.

b ¶ Cogitaui. id eſt videor cogitaſſe.
Magne rc.
c ¶ Reuocare. id eſt non adimplere: † nec dicitur fallax ſi ad rei veritatem reuertitur: vt. xxij. queſtio. j. apud.
Qui ſacramēto. ¶ Caſus. Iurauit quidam q̄ nunq̄ ad pacē cum ſuo inimico veniret. queſitum fuit in ꝯcilio Hilerdeñ. quid ſit ſuper hoc faciendum. Et reſpōdetur q̄ ꝓ periurio, id eſt illicito ſacramento debet per annū a corpore domini ſeparari: et reatum ſuum eleemoſynis ⁊ fletibus diluere: ⁊ ad pacem celeriter venire feſtinet. Sequentia duo capitula plana ſunt.
d ¶ Uno. ſ. e. q. j. ca. vlti. contra. vj. q. j. quicūq̄. ibi imponitur ſeptennis penitētia pro periurio: ſed ibi loquitur cum quis trāſgreditur licitum iuramentum: hic loquitur cum quis temere iurat. Sed nonne qui temere iurat rē illicitam, mortaliter peccat, ergo ſeptennis penitētia debet ei imponi: vt. xxiij. q. ij. hoc ipm? Reſpon. regulariter imponitur ſeptem annorum penitētia: ſed ex cauſa diminuitur vel augetur illud tempus. xxvj. q. vij. tempora. tamen hic non negatur quin per ſeptē annos debeat penitere: ſed hoc ſolū dicitur q̄ a cōmu=

summa natura, ſepe ſua in ſacris literis legit̄ mutaſſe promiſſa, et ꝓ mia tēperaſſe ſententiā[a]. vñ licet ſit impaſſibilis atq̄ incommutabilis: crebro tñ eius ⁊ iuramēta leguntur et penitētia, q̄ ſacris extāt myſteriis adoperta. Iurare namq̄ dei, eſt a ſeipſo ordinata nullatenus cōuellere. penitere vero, eadē ordinata cū voluerit immutare. Sic em̄ per Hieremiam dicit. Repēte loquar aduerſum gentē et aduerſum regnū, vt eradicē ⁊ deſtruam ⁊ diſperdā illud. ſi penitētiam egerit gens illa a malo ſuo, agam ⁊ ego penitentiā a malo qd cogitaui[b] vt facerem eis.
Item Auguſtinus.
¶ Sapientis eſt reuocare qđ male loquitur.
Magne ſapientie eſt reuocare[c] hominē quod male locutus eſt.
Item ex cōcilio Hilerdenſi.
¶ Qua pena feriatur q̄ illicitum iuramentum facit.
Qui ſacramento ſe obligauerit vt litigās cum quolibet ad pacē nullo modo redeat: ꝓ periurio vno[d] anno a cōione corporis et ſāguinis dñi ſegregatus: reatū ſuū eleemoſynis fletibus ⁊ quātis potuerit ieiuniis abſoluat. ad charitatem xp̄o q̄ operit multitudinē peccatorum, celeriter venire feſtinet. Item.
¶ Nō oīa ꝓmiſſa ſoluēda ſūt
Non ſemper promiſſa oīa ſoluenda ſunt: deniq̄ ipſe dñs frequēter ſuam mutat ſententiā: ſicut ſcriptura indicat. Item Iſido. ſentētiarū lib. ij. ¶ De eodem.
Non eſt obſeruandum ſacramentū quo malū incaute promittitur, veluti ſi quiſpiā adultere perpetuā fidem cū ea ꝑmanēdi polliceatur. Tolerabilius eſt em̄ nō implere ſacramentum, q̄ȝ permanere in ſtupri flagitio.
Item ex cōci. Tole. ca. viij.
¶ Male iurās pniam agat.
Neceſſe eſt vt male[e] iurans dignā agat penitentiā: eo q̄ nomen dñi cōtra preceptū illius ſumpſit ī vanū: quia in Exodo ſcriptū eſt. Neq̄ em̄ inſontē habebit dñs eum qui ſumpſit nomē dñi dei ſui fruſtra. Item ⁊ in Leuitico.
¶ De eodem.
Non peierabis in noīe meo: nec pollues nomē dei tui. ego dñs. Malū tñ qđ facturū ſeſe ſacramēto deuouerat, oīno nō faciat: quia ſtulta vota frāgēda ſunt. Itē ex decreto Sotheris pa. c. iij.
¶ Iuramētū q̄ malū incaute ꝓmittit̄, nō eſt ſeruādum.
Si aliqd forte incautius nos iuraſſe contigerit, qđ obſeruatū in peiorem vergat exitū: illud ſalubriori conſilio mutandum nouerimus: et magis inſtante neceſſitate peierandū nobis q̄ȝ pro facto iuramēto in aliud crimen maius eſſe diuertendum.
Itē ex cōci. Elibertano. c. j.
¶ Temeritas emendet̄ cum incauta definitio ſoluitur.
Definitio[f] incauta laudabiliter ſoluenda eſt[g] nec eſt preuaricatio, ſed temeritatis emendatio[h]. Item.
¶ Illicitum iuramētum non eſt ſeruandum.
Actiōe quarta ſeptime ſynodi Ioannes apocriſarius orientaliū ſediū dixit: Significat ſermo patris no=

e ¶ Ut male. diſtinguitur tamen an ſolēniter iuret: an incurſu verborum. Si cū incurſu verborum, tunc venialiter peccaret: vt. xxv. diſt. §. alias.
f Definitio. id eſt affirmatio.
g ¶ Soluēda eſt. Id eſt frangenda eſt. Exo. xx. b.
h ¶ Emendatio. Non enim peccat frangendo tale votum: ſȝ in hoc peccat q̄ temere iurauit: vt. xxxiij. qō. v. vna. Sed nūquid tale iuramentum quod temerarium eſt, id eſt de re illicita factum, inducit depoſitionem, vel infamat? Argu. q̄ ſic. vj. q. j. q̄cunq̄ ſciens. et ca. infames. et. ſ. e. qō. ne. v. ſi quis conuictus. ⁊ extra de iureiurā. querelam. Sed contra extra de iureiurā. ca. ſicut. Ego non credo tale iuramentum infamare vel impedire electionem factam vel faciēdā. De hac materia notaui. lxxxv diſtin. archidiaconum. Ioan.
Actione rc. ¶ Caſ. Quidam epiſcopi iurauerunt ſe fracturos imagines ſaluatoris et ſanctorum que in eccleſiis erant: quare queſitū fuit quarta die ſeptime ſy=

Leui. xix. c.
Iuramentū de re illicita factū, non īfamat.

† id qđ ſ. male ec. reuocare in quā ceſſione operis. ſ. vt ceſſet ⁊ nō ad impleat illō malū qđ diterat ſe facturū vel verbo vl' iuramento. hu. ais euolat emiſſum rc. xiiij. diſtinc. §. vlti. et hoc cū iurat de illicitum ab initio vl' etiā cū ex poſt facto rē dit ad notam. xiiij. diſ. §. vero. xv. diſ. licz nō. 2.

Jone iij. Pnia et cū minuitur vel augetur.

nodi an illud illicitum iuramentum eſſet ſeruandum? Et reſpondetur ꝙ non. et ad hoc probandum inducitur authoritas ſophronij: ſcilicet Si quis vult illicitum iuramentum ſeruare, peribit ſicut Herodes: ſi quis vero nõ ſeruat, indulget ſibi deus ſicut Petro indulſit. retinendo totum, et an ſit periurium? Et reſpond. ꝙ ſic. Tertia eſt, ſi nil dat ſocio, ſed reddat cui abſtulit, vtrum peccat? Et rñd. ꝙ non. Unde datur intelligi ꝙ ſi fidẽ debet ſeruare ſuo complici, multo magis humane ſocietati. Utrobiq̃, id eſt in eo ꝙ iurauit partiri ſpolia, et in eo ꝙ totum ſibi retinuit. vel Utrobiq̃, id eſt quia rapuit ⁊ ipſe fidem nõ ſeruauit, ſed totũ ſibi retinuit.

a ¶ Peierare. q̊ ad ſimilitudinem facti.
b ¶ Omne. niſi qñ peccatur in ſpiritũ ſanctum: ita ꝙ ſit impenitens.
c Si quis preuentus. id eſt deceptus.
d ¶ Definiat. id eſt intendat.
¶ Tribus. ¶ Caſus. Docet hic Hiero. ꝙ trib⁹ modis põt qs cõtra ſuum iuramentũ venire. Pño cũ qs ſciẽter male iurat. Scdo cuꝫ incaute iurat, nõ putãs eẽ pctm̃ quod iurat. Tertio cum pueri vel puelle infra pubertatis ãnos ĩ domo parẽtũ ſe obligant ſacramẽto: qđ parẽtib⁹ cõtradicentibus põt irritari.
e ¶ Soluẽda ſũt. id eſt irritanda.
f ¶ Male iurat. ſcienter.
g ¶ Incaute iurat. ignoranter.
h ¶ Cõtradicẽtibus. infra annum. xx.q.ij. puella.
¶ Ecce. ¶ Hec eſt ſecunda pars. q. in qua probatur ꝙ ſi aliquis venit contra propriũ iuramentũ malum, qđ mutatur ad bonũ tunc non peccat. ſi aũt vt cõuertatur ad peius, tunc peccat dupl'r. Jo.d.f.

Zach. viij.c.

ſtri ſophronij ꝙ meli⁹ ſit iurãtem peierare[a], q̃ꝫ ſeruare ſacramentũ in fractione ſacrarꝫ imaginũ. hoc autẽ dicim⁹ q̃a ſacramẽto quidã ſe excuſant. Tharaſius patriarcha dixit: Mr pater ſophroni⁹ nouerat bonitatẽ dei: propterea tranſgredi voluit ipſũ iuramentũ. Itẽ Tharaſi⁹ patriarcha dixit: Herodes ſuauit iuramentum et periijt. Petr⁹ vo negauit cũ iuramẽto: ⁊ ꝯuerſus fleuit ⁊ ſaluat⁹ eſt. Omne[b] enĩ peccatũ bon⁹ de⁹ indulget ſi qs ex toto corde peniteat. Sãcta ſynodus dixit: Sic docet ſctã ſcriptura. Itẽ Leontin⁹ epũs phocie dixit, ſcriptũ eſt: iuramẽtũ mẽdax ne diligatis. qua de cauſa iuramentũ nr̃m mendax diſſoluaꝛ: quaſi nullã virtutem habens. Item Iſido.

¶ Non obſeruẽtur iuramẽta q̃ ſunt cõtra diuina mãdata.

Si qs preuẽtus[c] fuerit vt definiat[d] agere aliquid eorꝫ que nõ placent deo, penitentiam agat: et qđ cõtra mandatum dñi ſtatutum eſt, in irritũ reuoceꝛ. Item Hierony. in lib. de natura rerum. Tribus ſiquidẽ modis iuramẽta cõtracta ſoluẽda ſunt[e]. Primo cum quis male iurat[f]. Secũdo cũ qs incaute iurat[g] nõ putãs hoc eſſe peccatum. Tertio ſi pueri vel puelle in domo parẽtũ ſe iuramẽto cõſtrixerint, patribus poſtq̃ꝫ audierint contradicentibus[h].

Ecce ꝙ iuramẽta illicita laudabiliter ſoluuntur: dãnabiliter obſeruãtur: qđ tũc intelligẽdum eſt qñ iuramẽtũ illicitum deſeritur vt ad bonũ redeatur. ceterũ ſi ꝑpterea deſeritur vt in aliud malũ tranſeatur: illicitum ſacramentum dãnabiliter ſeruatur, ſed damnabilius cõtemnitur. Unde Auguſti. de bono coniugali.

¶ Non eſt appellanda fides q̃ ad pctm̃ faciendũ admittit.

Si ad peccatum admittendum fides exhibeatur mirum eſt ſi fides appelletur, veruntamen[i] qualiſcũq̃ ſit, ſi et contra ipſam fit, peius eſt: niſi cum propterea deſeritur vt ad fidem veram legitimamq̃ redeatur, id eſt vt peccatũ emendeꝛ voluntatis prauitate correcta: tanq̃ꝫ ſi quis cum hominẽ ſolus expoliare nõ poſſit, inueniat ſocium iniquitatis, et cum eo paciſcatur vt ſimul id faciant, ſpoliumq̃ partiantur: quo facinore commiſſo totum ſolus auferat. dolet quidẽ ille, et ſeruatã ſibi fidem nõ eſſe conqueritur[k]. Uerũ in ipſa ſua querela cogitare debet potius[l] ĩ bona[m] vita

i ¶ Uerũtamen. Sed quero qualiter poſſit quis fidẽ frangere in maleficijs ſocio: cum nec in iſtis poſſit contrahi ſocietas: vt ff. pro ſocio. quod autem. et in. l. ſeq. nec aliqua obligatio contrahatur in turpibus: vt. ff. de verbo. oblig. generaliter. immo magis peccat tradendo ſocio partẽ, q̃ꝫ retinẽdo ſibi: quia alij non poſſumus ſoluere quod alij debetur: vt extra de iureiur. eam te. Sed dicas illđ qđ hic dicitur referri ad erroneam alicuius opinionem: vt ſi quis credat ſe teneri ex tali iuramẽto ſi nõ ſatiſfaciat erronee conſciẽtie, mortaliter peccat: vt extra de ſimo. per tuas. ij. Et ita poti⁹ fides appellatur quantum ad errantis opinionẽ: et ita quãdoq̃ conſulitur alicui adimplere tale iuramentũ ad quod tamen non tenetur. ⁊ hoc ideo vt ſatiſfaciat conſcientie ipſius: et ſic intelligo illud quod legitur extra de ſponſa. commiſſum.

ij. pᵃ.

Obligatio non ꝯhitur in turpibus.

¶ Caſus. Concludit Gra. ex ſupradictis dicens ꝙ illicita iuramenta non ſunt ſeruanda, immo laudabiliter diſſoluuntur: cum illicita iuramenta deſeruntur ideo vt ad bonum redeatur. ſed ſi ſacramenta illicita deſerũtur vt in aliud malum tranſeatur, damnabiliter ſeruãtur, ſed damnabilius cõtemnuntur. qđ probat per ſeq. cap.

Si ad peccatum. ¶ Caſus. Quidam cum nõ poſſet ſolus ſpoliare viatorem ſocium ſibi queſiuit: cui iurauit ſe redditurum medietatem de ſpolijs. quo ſpoliato, totum ſibi retinebat conſocius. quare ſuper hoc tres queſtiones fiunt. Prima eſt, an fides appellatur cũ iurat partiri ſpolia viatoris? Et reſpon. Augu. mirũ eſt ſi fides dicatur. Secunda eſt, ſi faciat contra fidem ſibi

k ¶ Conqueritur. Non poteſt in iudicio conqueri: quia ex improbitate nemo conſequitur actionem: vt. ff. de fur. itaq̃ fullo. nec iudicium communi diuidundo locum habet inter predones: vt. ff. commu. diuidũ. l. communi diuidundo. §. inter predones. nec pro ſocio. ff. pro ſocio. nec pretermittendum. immo ſi quis ratione illiciti iuramenti aliquid petit, preſtabit alteri decem libras auri. in autentica. collatione. v. ſcenicas non ſolum ⁊c.

Actio nõ daꝛ ex improbitate.

l ¶ Cogitare debet potius. id eſt ꝙ poti⁹ debet fides in bono ſeruari.
m ¶ In bona vita. id eſt in bono.

a ¶ Si ſentit.i.intelligit.
b ¶ q̄ꝫ inique.i.q̄ꝫ iniquū ſit nō ſeruare fidē in illicitꝭ.
c ¶ Non fuerit,ſocietas vel fides.

Mulier ſi fide. ¶ Caſus. Quedam mulier iurauit ſe ſeruaturā fidem adultero: ꝛ ꝙ alteri ſe non ſupponeret.poſtea volebat alteri adherere: vel ad legitimū maritū redire. q̄ſitum fuit ab Augu. vtrum peccet? Et reſpōdet. ſi ſeruat fidē adultero, male facit.ſed ſi alteri ſe ſubijciat,deteriꝰ facit.ſi vero ad maritū redit nullo modo delinquit.

d ¶ Si nec adultero. ita ꝙ contrahat cum adultero tertio: ꝛ tunc pctm̄ accumulat pctō.

¶ Ex his. ¶ Caſꝰ. Cōcludit Gratianus ex ſupradictis dicēs ꝙ ſi iuramentum illicitum deſerit vt in aliud malum trāſeatur, perniciosum eſt: qꝛ peccata peccatis accumulantur. ſi vero deſeritur vt ad bonum redeatur, bonum eſt, ꝛ non malum: ſed potius flēdum eſt ſi occaſione illiciti iuramenti aliquid mali perpetrauimus.

Inter cetera. ¶ Caſꝰ. Quidam nomine Hubaldus captꝰ cum concubina ſua compulſꝰ eſt iurare cōſanguineis eiꝰ eam ſuſcipere in vxorē, matrem vero cum fratribus de domo expellere: iurauit etiam ꝙ nihil eis impenderet pro alimonia. quare mileuitanus epiſcopus rogauit Auguſt. vt ab Ambro. quereret quid de hubaldo eſſet faciendum: quod et factum eſt. Reſcribit ergo Auguſti. vt hubaldus habeat illam in coniugem quam iurauit: matrem vero et fratres non expellat de domo: ſed eis prebeat alimenta: et ſi occaſione illius illiciti iuramenti aliquid eis hactenus defuit per penitentiam emendet: nec vllam infamiam ex illo iuramento facto per compulſionem contrahit: quia illi potius infamiam et reatum periurij cōtraxerunt qui eum iurare coegerunt.

Matrimoniū verū p coactionē impediatur,

e ¶ Matrimoniū. Videtur ex loco iſto ꝙ coactio conditionalis non impediat matrimonium: ſicut nec impedit alia ſacramenta, nec impedit ſacramentum baptiſmi: vt xlv.diſtin.de iudeis.nec ſacramentum ordinis: vt.lxxiij. diſt.vbi iſta.item alia ratione, quia hoc ſacramētum ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis eterne, ergo eſt ſeruandum: vt extra de iureiu.ſi vero. Sed contra.matrimonia debēt eſſe libera: et ibi animꝰ debet gaudere plena libertate: vt extra de ſpon.requiſiuit.et ca.cum locum. Ad hoc dicūt q̄dā ꝙ talis eſt cogēdus ducere mulierē quam coactꝰ deſponſauit. ſi tamē nullo modo voluerit, ceſſare dꝫ eccleſia a coactione. Alij dicunt ꝙ oībꝰ modis eſt cogendus. † ꝛ qđ dr̄ in illa decre. reqſiuit, hoc ē ꝙ ſit potius monēda q̄ꝫ cogenda, exponūt potiꝰ.i.priꝰ ſic exponit̄.xxiiij.q.iiij. non inuenitur. in fi. Vel intelligūt qn̄ tales fuerūt pſone ꝙ vehemēter preſumebat̄ ꝙ deberet ſequi homicidium. Sꝫ iſtis obuiat ex̄ de ſpon.veniens. So. pbabiliter pōt dic̄i, ſi placet, ꝙ in quatuor caſibꝰ non tenet iuramentum per coactionē extortum: vt in voto: vt extra qđ met.cau.perlatum. In traditione rei eccl'iaſtice. xv.q.vj.authoritatē.ꝛ ca.ſeq. In dote: vt ff.qđ met.cauſa, ſi mulier. §. dos. In mr̄imonio vt ex̄ de ſpon.cū locū.ꝛ.c.reqſiuit. Qđ autē dr̄ h,mr̄imoniū ſit ꝛc. iſtud ſit, non ponit̄ pceptiue, ſed hortatiue: vel loquit̄ in eo caſu qn̄ poſt coactionē cōmixtus eſt ei carnaliter: vt extra de ſpon. veniens.ij. Vel loquit̄ quando leuis fuit coactio. illa enim non impedit matrimonium.ff.de rit.nup.ſi patre cogente.B.

† Ad hoc ex̄ ꝺ ſpon.ex lr̄is.ij.

Iuramentū per coactionē extortū nō tenet i q̄tuor caſibꝰ.

ipſi humane ſocietati fidē fuiſſe ſeruandam, ne preda iniqua ex homine fieret: ſi ſentit[a] q̄ꝫ inique[b] ſibi in peccati ſocietate ſeruata nō fuerit[c]. ille quippe vtrobiqꝫ perfidus, ac profecto ſceleratior iudicandꝰ eſt.

Item.

¶ Si propterea fides non ſeruatur, vt ad bonum redeatur, non ideo violari dicitur.

Mulier ſi fide coniugali violata fidē ſeruet adultero, vtiqꝫ mala eſt: ſed ſi nec adultero[d], peior. porro ſi eam flagitij peniteat, et ad caſtitatem rediens coniugalem pacta ac placita adulterina reſcindat: miror ſi eam fidei violatricem, vel ipſe adulter putabit. Ex his itaqꝫ apparet ꝙ ſi quiſqꝫ (vt diximus) illicitum iuramentum non ſeruauerit, vt in aliud malū pernicioſum declinet: tanto grauius delinquit, quāto damnabilius accumulantur peccata peccatis. Si autem propterea deſeritur vt ad bonum redeatur, nihil culpe pro tali periurio contrahitur: potius deflendum eſt ſi in aliquo illius iuramenti occaſione nos deliquiſſe contigerit. Unde Augu. ſcribit Seuero Mileuitano epiſcopo conſulenti de quodam Hubaldo qui a conſanguineis cuiuſdam pellicis coactus fuerat iurare ſe illam ducturū in cōiugē, nec matri ſue vel fratribus vlteriꝰ neceſſaria miniſtraturum. Reſcribit ergo beatus Aug. (vt diximus) Seuero Mileuitano epiſcopo ita dicens.

¶ De quodā Hubaldo qui iurauit ſe nō miniſtraturum neceſſaria matri ꝛ fratribus.

Inter cetera (vt rogaueras) a patre noſtro Ambroſio queſiui q̄d tibi chariſſime agēdū ſit de Hubaldo parochiano tuo: qui captꝰ et timore necis impulſus ſue concubine iuramento firmauit ipſam in coniugē ſuſcipere, propriāqꝫ matrē cum fratribꝰ de domo expellere, nihilqꝫ eis alimonie vnq̄ꝫ impendere: qꝛ vero quā prius concubinā habuerat, nō eſt peccatū in coniugē ſuſcipere, matrimonium[e] ſit in deo firmum ꝛ ſtabile: porro iuramentum nō ob hoc fuiſſe institutū inuenit̄ vt eſſet vinculū[f] iniq̄tatis, vel matricidij[g], vel fratricidij, ſeu cuiuſqꝫ criminis: nec credo ſacramētum ad hoc debere fieri, vt iniuſta iuratio ſuoꝝ bonoꝝ ſit iniuſte iurātibꝰ expoliatio, ꝛ accipiēti eterna dānatio: periurij nāqꝫ percutit̄ pena, et velut homicida i extremo examine a iuſto iudice degrandinabitur[h] per quē ſacroſanctū euangelium ad iniuſtum ꝛ illicitum et deo minime amabile

f ¶ Vinculū. Arg. p opinione illoꝝ q̄ dicūt ꝙ iuramētum p metū extortū nō tenet.xxxj.q.ij.lothariꝰ.ꝛ.xv.qō.vj.c.j. Sꝫ intelligas hoc ad hunc caſum ſpectare quē hic ponit. De hac materia notaui.xv.q.vj.c.ij.

g ¶ Vel matricidij. Videtur enim necare illum cui non preſtat alimenta.xij.q.ij.qui abſtulerit.ꝛ.lxxxvj.diſtinc. Necat qui non alit. non ſatis.ff.de lib.agno.necare.

h ¶ Degrandinabit̄.i.grādine pene eterne flagellabit̄.

a ¶ Foueat. arg. ꝙ iuramentum ꝑ parte tenet, et pro parte non: vt. xj. q. iij. anteceſſor. ⁊. xij. q. ij. ſi quos de ſeruis. et. xvij. q. iiij. queſiti.
b ¶ Matrem. Ad hoc enim tenetur: vt. xxx. diſt. c. j.
c ¶ Ad opprobriū. i. infamiā. nō eñ dicit ad pctm̄: qꝛ re vera peccauit quādo iurauit quia potius debuit omnia mala pati ꝙ̄ malo cōſentire. xxxij. q. ij. ita nec. et ſic nō obſtant cōtraria. j. de conſe. diſtinctio. iiij. eos quos. et. j. e. q. v. c. j. et. iij. Jo.

Adde qs alet illū qui hʒ patrē ⁊ filiū: no. Cy. in l. j. ij. et iij. C. de alē. li. et bar. i. l. pe. ff. de li. agno. iij. ps.

¶ Sed cum his. ¶ Hec eſt. ij. pars qōnis in qua q̄rit vtrum peccaſſent filij iſrael qui propter iuramentum pepercerūt gabaonitis. et dicit ꝙ nō. Jo. de fan.

¶ Caſus. Supra oſtenſum eſt ꝙ illicita iuramenta nō ſunt ſeruāda. Nūc vero probat cōtrarium exemplo Joſue: qui licet cōtra domini preceptum firmaret pacē cum Gabaonitꝭ: tamen ſacramentum ſuū non violauit, ſed ſeruauit illeſum: et hoc ideo, quia ſeniores iſrael neſcierunt iuramentum illud eſſe illicitum quia neſciebant illos quibus iurauerāt, eſſe incolas terre ſibi promiſſe.

d ¶ Decepti. multiplex ratio videt̄ ſuadere quare nō debuerunt ſeruare tale iuramentuʒ quia erat ibi error perſone, tum quia dolus dedit cauſaʒ iuramento, tum qꝛ non poterant ſe obligare aliquo iuramento contra preceptum domini. Ad hoc dicunt pleriqꝫ ꝙ diuinitus fuit eis inſpiratum † ꝙ deberent eis parcere: ſed tamen iuramētum fuit illicitum: vt extra de elec. venerabilem. in fi. Uel dic ꝙ ſatis impleuerunt preceptum domini, quia ſatis videntur fuiſſe interfecti, cum redegerint eos in ſeruitutem. Nam ſeruitꝰ morti comparatur. ff. de reg. iur. ſeruitutem. non obſtat dolus illorum, quia iſte dolus fuit pro vita conſeruanda. licitum eſt enim reum corrūpere aliquem pro vita conſeruanda, vt. ij. queſtio. iij. §. notandum. in fi.

Iuramentū qḋ iudei gabaonitꝭ preſtiterunt nō fuit ſeruandū.

† Hoc ē ver̄ ſm L. vt di cā. j. ca. pri. et idē not. hic H.

Innocens. ¶ Caſus. Oſtendit Ambro. in hoc. ca. ꝙ non eſt vituperandum ſi alicui creditur ignoto etiā ſi ab eo decipiatur: et hoc probat exemplo Joſue qui gabaonitis fingentibus ſe de longa terra venire credidit, ⁊ cum eis pacem firmauit et ſocietatem. poſt tertium vero diem cum populus Jſrael ad gabaon ciuitatem veniſſet, et ſe circumſcriptum eſſe indignaretur, non permiſit Joſue pacem reuocari: quia firmata erat religione iuramenti.

quaſi teſtimoniū iuſte ⁊ humane petitionis adducitur. Foueat[a] itaqꝫ Hubaldꝰ matrē[b] † ⁊ fratres, ⁊ lugeat ſi coactione et timore iuramenti aliqḋ defuit matri. Qui vero eum iurare coegerunt quod nō debuit, reatu periurij impliciti teneantur. Jniuria quippe iniuſte irrogata, eius eſt infamia qui facit. nec enim vllo modo ad opprobriū[c] coacte voluntatis trahit̄ qḋ illicita conditio neceſſitatis extorſit. Sed cū his omnibꝰ illicita iuramēta non ſeruanda probentur, opponitur ꝙ Joſue Gabaonitas contra preceptū dn̄i non deleuerit, qꝛ ſeniores Jſrael iuramēto cum eis pacē firmauerāt. Sed notandum eſt ꝙ ſeniores Jſrael et ſi ſcirent a domino eſſe imperatum vt delerēt gentes terre ꝓmiſſionis, decepti[d] tn̄ a Gabaonitis neſciebāt eos eſſe incolas terre ſibi promiſſe. Uenerūt enim (vt hiſtoria refert) attritꝭ calceamētis, ⁊ cum aridis panibus, dicentes. Uiri pacifici venimꝰ de terra longinqua. calceamenta ſunt attrita in pedibus noſtris, panis defecit in ſitarchijs noſtris. audiuimus dominum eſſe vobiſcum, et venimꝰ componere pacem. Qḋ verbum placuit ſeniorībꝰ Jſrael, et fecerūt pacem cum eis.

Poſt diem vero tertiū cum filij Jſrael appropinquarēt Gabaonitis, occurrerūt eis quibꝰ iurauerant ſeniores Jſrael: illi autē vidētes ſe eſſe deceptos, voluerunt delere eos: ſed pepercit eis Joſue propter iuramentum ſeniorum Jſrael.

Unde Ambroſius in libro de officijs.

¶ Quedam licet a deo prohibeant̄, tamen iuramēto firmata non ſunt ſeruanda.

INnocens[e] credit omni verbo: non vituperāda facilitas, ſed laudanda bonitas: hoc eſt innocentem[f] eſſe, ignorare[g] qḋ noceat: ⁊ ſi circūſcribitur ab aliquo, de omnibꝰ tamen iudicat[h] qui[i] fidem[k] eſſe in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis ſue dote inclinatus Jeſus vt crederet Gabaonitis, teſtamentum diſpoſuit, pacem dedit, confirmauit[l] ſocietatem: ſed vbi in terras eorum eſt ventum, deprehenſa fraude ꝙ cum eſſent finitimi, aduenas ſe eſſe ſimulauerunt circūſcriptū ſe populus patrū indignare cepit. Jeſus tamen pacē quā dederat, reuocādam non cēſuit, qꝛ firmata erat ſacramenti religione: ne dū alienam perfidiam redargueret, ſuam fidē ſolueret: mulctauit eos, meliori tn̄ obſequio mini-

e ¶ Jnnocens. i. ſimplex et iuſtus. Salomon tamē ſumit hoc verbū innocēs ꝓ ſtulto, vnde hoc ſumptū eſt: et ſic ſancti viri idē verbum retorquēt quādoqꝫ ad ꝯtrarios intellectꝰ. Sʒ nōne eque reus eſt ille q̄ de facili credit, ſicut ille q̄ mentitur: vt. xj. qōe. iij. non ſolū? et nimia facilitas credēdi vituperatur. lxxxvj. diſt. ſi quid vero? Sed illud intelligas de iudice qui in preiudiciū partis alterius nō debet de facili credere ſm verba alterīꝰ partis. iij. qō. ix. ca. j. ij. et. iij.

Jnnocēs pro ſtulto q̄nqꝫ ſumitur.

f ¶ Innocentē. i. talem qui non noceat, nec nocere velit. vj. qōe. j. oues. ⁊ ca. ſapiens.
g ¶ Jgnorare. ꝑ experientiaʒ facti. nam ſcriptum eſt, Scientia maloruʒ bonis obeſſe nō dʒ
h ¶ Judicat. Diceret aliquis, quomodo pōt eſſe bonus qui non habet diſcretionem et iudicium: ex quo decipitur: cū apoſtolꝰ dicit, Spiritualis iudicat oēs ⁊ ipſe a nemine iudicat̄? ideo dicit iudicat de omnibꝰ etiā de ignotis, in his. ſ. que ſpectant ad ſalutem: qꝛ ſi quis deciperet̄ in talibus, ibi non eſſet minus periculum falli ꝙ̄ fallere: vt. xvj. q. j. ſi cupis. Tunc enim de ignotis non debemus aliquid preſumere, nec de bonis malum, nec de malis bonum: vt. xlvj. diſt. ſunt nonnulli. in fi. Uel dic iudicat. i. preſumit bene de quolibet.
i ¶ Qui. i. quia ipſi.
k ¶ Fidem. i. verborum veritatem.
l ¶ Cōfirmauit. arg. eſt hic ꝙ qui iurat rem illicitam, propria authoritate non poteſt venire contra iuramentum illud: † vt extra de elec. venerabilē. in fi. nam illicitū eſt renuere curā paſtoralem, ⁊ tn̄ iurans teneretur illud

† Ar. ꝯ. g. e. q. ſa cramento. vbi ḋ hoc ſatiſ diti. i. fi. Archi. Juramētum illicitꝫ an propria authoritate poſſit infringi.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ſterij:clemētior[a] eīn ſentētia, ſed diuturnior. Illicitum[b] ergo iuramentū qđ ſeruari prohibet, intelligēdū eſt qđ ſcitur eſſe illicitū dum iuratur. ſi aūt neſcit illicitū eſſe, ipſa ignorātia excuſat ſi putetur illicitum eſſe non ex ignorantia iuris[c], ſed facti. Aliud eīn eſt ſi alicuius copula creditur eſſe licita, quia neſcitur eſſe conſanguinea, vel quia creditur eſſe vidua: aliud ſi ideo putatur licita, q2 conſanguinearum coniunctio vel relictarum copula nullo iure credatur eſſe prohibita. hic eīn eſt ignorantia iuris, que neminem excuſat niſi cui[d] permittitur ius ignorare: ibi vero ignorantia facti, qua quiſq3 vere excuſat. ſeniores autē iſrael nō ignorabāt gentes terre pmiſſionis ex precepto dñi eſſe delēdas: ſed ignorabāt gabaonitas eſſe īcolas terre pmiſſionis. ignorabant ſiquidē factū, ſed non ignorabant ius facti: atq3 ideo etſi illicitum eſſet qđ iurauerūt, tñ licite ſeruari[e] debuit qđ iuramēto firmauerūt. Qđ autē illicitū iuramentū ſeruari phibetur, non eſt gñaliter intelligendū. iuramētum nanq3 (vt Hieroñ. teſtat ſup Hieremiā) debet hre tres comites: veritatem, iudicium, et iuſtitiam. vbi aūt iſta defuerint, non eſt iuramentum ſed periurium.

Unde dat intelligi illicitum eſſe iuramētū cui aliqđ iſtorū defuerit: non tñ cuicūq3 contigerit aliqđ iſtoꝝ deeſſe, prohibet ſeruari. aliqñ nanq3 iuramento deeſt iuſtitia: veluti cū qſpiā poſt votū caſtitatis ducit vxorem, iuramēto firmās nunq3[f] ſe ab ea diſceſſurū: qđ q̄uis illicitū ſit, q2 iuſtitia ſibi probatur deeſſe: tñ authoritate Auguſt. ſeruari precipit. hoc autē ſi qs cōtēdat prerogatiua cōiugij, non pter religionem iuriſiurandi ſeruari: aīaduertat gabaonitas ob ſolam[g] religionē contra dñi imperium reſeruatos. Cū ergo omne dñi preceptū iuſtū ſit, patet ei iuſtitiā deeſſe qđ eius precepto cōtrariū inuenitur. Judiciū quoq3 aliqñ iuramēto cōſtat deeſſe: veluti cū propria temeritate aliquis duct⁹ iurat ſe manducaturū et bibiturū. hoc q̄uis leuitate indiſcreta illicitū pbetur, non tamen ideo violari iubetur. Juramentum itaq3 multipliciter illicitū intelligit. Eſt enim illicitum aliquando ex eo qđ iuratur, aliqñ ex cauſa extraueniēti, aliqñ ex modo iurādi. Ex eo qđ iuratur, tunc eſt illicitum iuramentū, qñ id qđ iuratur, in ſui natura vitioſum eſt, vel vitā adimens: vt adulteriū, homicidium, et his ſimilia: vel reparari non permittens: veluti cū inimico ad pacem nō redire: indigenti miſericorditer non ſubuenire. iſta q2 perſpicuā in ſe habent iniuſtitiam: et ſi iuramēto firmentur, tamen ſeruari nō debent. circa hec vtiq3 iuramenta intelligenda ſunt que de illicitis iuramentis non obſeruandis ſupra ſtatuta leguntur. Quiſquis ergo ſe iuramēto firmauerit aliquid facturū, quo vel corporalis vel ſpiritualis ſal⁹ adimatur, vel ſine quo vtraq3

ſeruare: vt. lxxxv. diſtin. florentinum archidiaconum. ſi. ex qđ me. cau. ad aures. ſic ex de iureiur. debitores.

a ¶ Clementior. Argu. q ſi iudex facit aliquid qđ non multum differt a mandato, q nō dicitur exceſſiſſe fines mandati. ſi enim mandatur aliquibus vt eligāt, poſſunt poſtulare: vt extra de elec. in cauſis. 7 de poſtu. poſt trāſlationem. in princ. Et de hoc notaui plura argu. vij. q. j. licet. Jtez habes hic q licite commutatur vna pena in aliā: † vt. §. v. q. ne. vj. quia iuxta. 7 lxxxij. diſt. preſbyter. et. xxxvj. q. j. de raptoribus. Jo.

¶ Jllicitum. ¶ Caſus. Jſte. §. diuiditur ī tres partes. Jn pma parte concludit G. ex ſupradictis q illud iuramētum illicitū ſeruari non debet qđ ſcitur eſſe illicitum cū iuratur. ſi autē neſcitur eſſe illicitum, propter ignorātiam excuſatur. qđ pbat G2a. duobus exēplis. ſ. conſanguinee et repudiate: quas ſi quis in coniuges ducit, ignorātia facti excuſatur: q2 neſciebat eam cōſanguineam vel repudiatam eſſe. ſ3 ſi ſciret cōſanguineam vel repudiatam eſſe, 7 crederet cōiunctionez taliū licitā eſſe tunc nō excuſaret. Judei g̃ non ignorabant ius, ſc3 gabaonitas eſſe delēdos: ſed ignorabāt factum, ſc3 gabaonitas eſſe incolas terre pmiſſionis: et ideo quod iurauerant, ſeruare debuerūt. Jn ſecūda parte oſtēdit q illud iuramētū illicitum qđ ſeruari phibetur, non eſt intelligendū de omni illicito iuramento. nā cū ſacramentū tres habeat comites: veritatem, iudiciū, et iuſtitiā: vbi hec tria defuerint, iuramētum reputatur illicitum. non tñ vbicūq3 defuerit aliquod iſtorum, ſeruari prohibetur. quod pbat duobus exēplis: ſc3 exēplo eius qui poſt votum ſimplex iurauit aliquā in vxorē ducere: 7 exemplo eius qui temeritate iurauit ſe māducaturum. Jn tertia parte oſtēdit q iuramētum tripliciter dicit illicitū. Primo ſc3 ex eo qđ iuratur qđ eſt malū. Scđo ex cauſa extraueniēti. Tertio ex modo iuramenti. et hoc pbat per exēpla que ſatis patet in litera. Scđa pars incipit ibi: Juramentum nanq3. Tertia ibi: Juramētū itaq3.

b ¶ Jllicitum. Jn pma parte. §. dicit magiſter q tūc iuramētū illicitū non ſit ſeruādū cū iurās tēpore q̃ iurat ſcit illđ eſſe illicitū ſ3 ſi ignorat illud eſſe illicitū dum mō nō ſit ibi ignorātia iuris, nō peccat. 7 hoc durat vſq3 ad illū locū: qđ autē illicitū. Secūdo oſtēdit q non eſt hoc gñalr verū: q2 ſi in aliquo iuramēto deeſt aliquod iſtoꝝ trium: vel iuſtitia, vel veritas, vel iudiciū: q illđ nō ſit ſeruādum. Tertio dicēdum q iuramētū qñq3 eſt illicitū ratione rei de qua qs iurat: qñq3 ex cā ſuperueniente: qñq3 ex mō iurādi. Jo.

c ¶ Juris. §. j. q. iiij. in fine.

d ¶ Cui pmittit. 7c. vt militib⁹, mulieribus, ruſticis 7 minorib⁹. ff. de proba. cū de indebito. §. ſi autem. is. j. q. iiij. §. notādum.

e ¶ Seruari. hec nō eſt rō ſufficiēs.

f ¶ Nūq3. nō bñ dicit: quia ſi ille q̃ vouit ſimplr, poſt q3 duxit vxorez, iurat q non dimittet eā, illud iuramētū licitū eſt: ſed ſi pꝰs vouit q3 ducat vxorē, tūc poti⁹ ſeruabit votum q3 iuramentum ſequens: vt extra qui cle. vel vo. rurſus.

g ¶ Ob ſolam religionem. non eſt hoc verum. Jo.

Pena vna in aliā cōmutat. † Etiā viij debet pena mortis: vt hic. et xxij. q. v. c. j. et hoc verius eſt q̄te ſententiā latā a iudice. p⁹ ſentētiā autē nō pōt hoc iudex niſi ſit papa vł īgator, ſ3 hu. de hoc le. 7 no. ij. q. iij. §. notādum. in gloſ. vt j. ec. ar guid.